

TARIM İSTATİSTİKLERİMİZ

Prof. Dr. Arif AKMAN(*)

Bilindiği gibi istatistik, metodik bir yardımcı bilim olup rakamlarla dile getirilen bir araştırma yöntemidir denebilir. İstatistik; sosyal, biyoloji, tıp, psikoloji v.b. bilim dallarında kullanıldığı gibi, uygulama bakımından tarım istatistikleri, nüfus istatistikleri, dış ticaret istatistikleri, ithalât istatistikleri, meslek istatistikleri v.b. alan ve dallarda söz konusu olur ve bu alanlardaki durum ve gelişme bu istatistik rakamları yardımıyla saptanıp, yorumlanır ve değerlendirilir. Sonuçta da plân ve yatırımlar bunlara göre yapılır.

İstatistiklerin ve hele tarım istatistiklerinin, özellikle yurdumuzda, hakikate yakın, hatta bir dereceye kadar yakın olması beklenebilir. Zira çok kez köylümüz istatistik sorularından kuşkulanıp, bunun altından vergi v.b. bir şeyin çıkacağını sanır. Öteyandan istatistikleri yapan kurum ve kişilerin sorumluluk duygusu derecesi de istatistiklerin sağlıklı olmasında büyük rol oynar. Bu itibarla yurdumuzda tarım istatistiklerinin sağlamlığı hakkındaki kuşku daha da fazla ve tartışılır bir durum gösterir. Hatta tarım istatistiklerinin sonuçları, hiç olmazsa bazı konularda âdeta **yanlış rakamların doğru toplamı** görüntüsündedir, denebilir.

Öteki tarım istatistikleri bir tarafa, bu bakımdan en göze çarpan örnek, bağ istatistiklerimizdir. Bağ istatistiklerine bakınca; yurdumuz bağcılığınca, 820.000 hektarla dünya bağcılığında İtalya, Fransa, İspanya ve Rusya'dan sonra 5. sırayı aldığı görülür. Üretilen yıllık taze üzüm miktarı da 3.5 milyon ton kadardır. Fakat hakikatte bu rakamların doğruluğu çok kuşku götürür.

Örnek olarak Ankara ilinin bağ alanı ve ürün miktarını ele alalım: 1974 kesin rakamlarına göre (1); ilin bağ alanı toplam olarak 33.217 hektardır. Bu rakamların son yılların is-

tatistiklerinde hemen pek az farklarla tekrarlanıp durulduğu görülür. Oysa biliyoruz ki, Ankara ilinde son yıllarda, hatta daha önceleri, örneğin Çubuk ve Kalecik ilçelerinde bağ alanı çok daralmış ve hatta Çubuk ilçesinin bağları, hemen hemen tümüne yakın, floksera dolayısıyla harap olmuştur. 1935 lerde Çubuk bağları üzümleri sonbaharda Ankara şarap işletmelerine kağnılarla taşınırken, bu kağnıların Ankara havasına yansıyan hazin sesleri çoktandır işitilmez olmuştur ve belki de bugünkü nesil bu sesleri hiç işitmemiştir. Çok şükür kağnıların yerini motörlü araçlar almıştır ama, artık Çubuk'tan da Ankara'ya tek salkım üzüm gelmemektedir.

Kalecik ilçesine gelince; burada da durum Çubuk durumuna yakındır. Kalecik bağlarını teşkil eden **Kalecik Karası** üzümü, siyah şaraplık üzüm olarak yurdumuzun en iyi üzümü olduğu gibi, bu üzüm aynı zamanda en iyi yabancı üzümlerin şaraplarıyla rekabet edecek kalitede bir kırmızı şarap vermektedir. Fakat esefle söylemek gerekir ki, bu üzüm gözümüzün içine baka baka gidip yok olmaktadır. Zira Kalecik bağlarında artık pek az kalmıştır. Bağların bir kısmı bakımsızlıktan, ya da terk edilmişlikten söndükleri gibi, bir kısmı da flokseradan harap olmuştur ve olmaktadır.

Yine aynı istatistiklere göre yıllık alınan taze üzüm ürünü de 71.140 ton gibi kabarık bir rakam görülmektedir, ama alana göre dönüm başına alınan ortalama ürün hesaplandığında, bunun dönümüne 214 kilo düştüğü görülür ki, bundan da ürünün alana göre ayarlandığı anlaşılır.

Öteyandan Ankara'nın yıllık şarap üretimi son yıllarda 2.5-3.5 milyon litre arasında oynamakta olup bu miktar şarap için gereken üzüm miktarı da 3.6-5.0 milyon ton arasında olmuş. Şu halde Ankara şarap işletmelerinin şaraplık üzüm ihtiyacını Ankara ili bağlarının çok fazlasıyla karşılaması gerekir. Zira yıllık taze üzüm ürünü yukarıda da belirtildiği gibi 71.140 tondur. Oysa biliyoruz ki, Ankara şarap

(*) Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Fermentasyon Teknolojisi Kürsüsü Eski Öğretim Üyesi.

Yükarıda sözümlü ettiğimiz Çubuk ilçesinde pek az bağ kaldığı halde, çizelge — 1 e göre 1974 yılı istatistiklerinde hâla 1.845 hektar bağ bulunmaktadır ve 3.300 ton, yani 33 milyon kilo üretim alınmış görülmektedir ki, buna oranak olmasa gerekir. Dahası var; Çankaya ilçesinin bağ alanı aynı istatistiklerde 12.530 dönüm; Altındağın bağ alanı ise 11.600 dönüm

İlçeler	Çizelge — 1	Çizelge — 2
İlçeler	Bağ alanı (ha)	İlçeler
Merkez	—	Toplam
Altındağ	1.160	448
Ayas	195	Karşıik
Bala	1.730	1.367
Beypazarı	1.175	6.497
Çamlıdere	75	10.316
Çankaya	1.253	1.833
Çubuk	1.845	2.032
Delice	2.875	411
Elmadag	1.165	10.368
Güdü	566	18.912
Haymana	955	48.673
Kalecik	2.720	90
Keskin	3.400	1.779
Kırıkkale	7.415	163
Kızılcahamam	594	12.338
Nallıhan	974	9.318
Polatlı	830	1750
Sulakyurt	1.050	900
Şereflikoçhisar	2.250	4.500
Yenimahalle	990	2.050
Toplam	33.217	71.140

Görüldüğü ki: «Köy Envanter Etüdüleri» ne göre Ankara ilinin toplam bağ alanı 12.455 hektar olup, tarım istatistiklerinde verilen rakamlardan 20.752 hektar fazladır, daha başka bir deyimle de tarım istatistikleri Köy Etüdüleri istatistiklerine göre % 266 gibi bir fazlalık göstermektedir. Ayrıca da köy envanteri etüdüleri de Çubuk, Çamlıdere, Çankaya, Yenimahalle de bağa yer verilmemiştir. Daha iyi bir karşılaştırma için köy etüdülerinin yapıldığı yıllardaki tarım istatistiklerini ele alalım: (3): Ankara ilinin o yıllardaki bağ alanı çizelge — 3 de gösterilmiştir.

İlçeler	Çizelge — 2
İlçeler	Bağ alanı (dönüm)
Altındağ	448
Ayas	Karşıik
Bala	1.367
Beypazarı	6.497
Delice	10.316
Elmadag	1.833
Güdü	2.032
Haymana	411
Kalecik	10.368
Keskin	18.912
Kırıkkale	48.673
Kızılcahamam	90
Nallıhan	1.779
Polatlı	163
Şereflikoçhisar	12.338
Sulakyurt	9.318
Toplam	124.455

gösterilmiştir ki, bu bağların nerede oldukları sorulmaga deger. Oysa biliyoruz ki, Keçiören, Etlik, Dikmen ve Çankaya bağlarının hemen tümü arsa olmuş, buralarda kocaman apartmanlar dikilmiş ve bu arada bu bağlardaki bir kısım orijinal yapıdaki bağ evleri de tarihe karnışmıştır. Öteyandan başka bir istatistik de köy istatistiklerinin yapılmış olduğu «Köy Etüdüleri» dir. Ankara'ya ait bu Köy Etüdülerine göre (2): Ankara ilinin bağ alanı, yine ilçelere göre çizelge — 2 de gösterilmiştir.

İşledi durumunu daha iyi aydınlatmak için istatistik rakamlarını konuşturalım: İstatistiklere göre Ankara ilinin ilçelere göre bağ alanı ve alınan ürün miktarları çizelge — 1 de gösterilmiştir (1):

İşletmeleri şaraplık üzümünün büyük bir kısmını ve özellikle kırmızı şaraplık üzümünü ve hatta bir kısım beyaz şaraplık üzümünü Tokat, Gaziantep, Elazığ, Çal (Denizli), Nevşehir ve Trakya'dan olmak üzere yüzlerce kilometre uzak mesafelerden tedarik etmek zorunda kalmışlardır.

Çizelge — 3

	Bağ alanı ha	Alınan ürün ton
1966	29.694	95.432
1967	31.608	102.286
1968	32.820	103.516

Kanıma göre «Köy Envanteri Etüdüleri» inin rakamları daha sağlıklı olsa gerektir. Kuşkusuz bu rakamların tutarlığı da tartışılabilir, ama köy etüdüleri yapılırken, her köy ayrı ayrı elden geçirildiği için bu istatistikler hakikate daha yakındır.

Daha başka yönden de tarım istatistiklerindeki bağ alanı miktarları kuşku çekicidir. Şöyle ki; örneğin 1934 lerde bağ alanımız 345.932 hektar olarak gösterilmiştir (4). 1974 de ise istatistiklere göre 830.000 hektardır. Şu halde bağ alanımız 40 yıl içinde % 100 den fazla bir artış göstermiş demektir ki, buna olanak olmasa gerektir. Kuşkusuz bir çok illerimizde yeni bağlar kurulmuş ve kurulmaktadır ama, yine biliyoruz ki bir çok illerimizde de bir yandan floksera, bir yandan da bakımsızlık ve terkedilmişlik dolayısıyla bağlar sönmüşdür.

İstatistiklerden yararlanarak gelişmeyi izlerken, plan ve yatırım yaparken, rakamların

tam değil ama hiç olmazsa mümkün mertebe sağlıklı olması gerekir. Aksi halde yapılan plan ve yatırımlar yanlış rakamlar üzerine kurulmuş ve böylece emek ve masraflar da büyük ölçüde heba olmuş olur. Kaldı ki milletler arası kuruluşlara da resmi rakamlar olarak bu istatistikler verilmektedir.

Sonuç olarak istatistiklerin daha ciddi yapılmasında büyük zorunluk olduğunu tekrarlamaya hacet olmasa gerektir. Kanımız odur ki, istatistikleri yapan eleman ve kurumlar, çok kez yanlış olduklarını bilerek bir yıl önceki rakamları küçük farklarla yüksek makamlara sunmaktadırlar. Zira bu istatistikleri yapanlar, eksik ve daha doğrusu hakikate yakın bir rakam verdikleri zaman yüksek makamlardan sorguya maruz kalmaktan çekinmektedirler. Bu durumun da kendi kendimizi aldatmaktan başka bir sonuç vermeyeceği aşikârdır. Bu tutarsızlığın bir an önce giderilmesi gerekir.

1) Bu istatistikleri bana sağlayan sayın Doç. Dr. Sabit Ağaogluna teşekkür ederim.

2) Köy Envanter Etüdülerine Göre Ankara 1967. Köy İşleri Bakanlığı Yayınları 68.

3) Devlet İstatistik Enstitüsü 1968. Tarımsal Yapı ve Üretim.

4) İstatistik Genel Direktörlüğü 1936. Tarım İstatistikleri.

ACI KAYBIMIZ

A.Ü.Z.F. Fermantasyon Teknolojisi Kürsüsünde mesleğimize uzun yıllar hizmet etmiş bulunan değerli meslektaşımız,

Dr. Musa IRMAK'ın

(1927 - 1976)

aramızdan zamansız ayrılışı nedeniyle tüm camiamıza başsağlığı diler, anısı önünde saygıyla eğiliriz.

